

ЯЦКІВ Ярослав Степанович

**Випускник
геодезичного факультету (1960)**

Директор Головної астрономічної
обсерваторії Національної академії
наук України.

*Доктор фізико-математичних
наук, академік Національної академії
наук України, президент Української
астрономічної асоціації.
Заслужений діяч науки і техніки
України*

Ярослав Степанович Яцків — видатний український учений у галузі астрономії, космічної геодинаміки та космічних досліджень, один із провідних організаторів науки та громадський діяч.

Народився 25 жовтня 1940 р. в с. Данильче Рогатинського району Івано-Франківської області. У 1955 р. закінчив Пуківську середню школу на Рогатинщині, а в 1960 р. — Львівський політехнічний інститут.

У 1960–1962 рр. Ярослав Яцків був астрономом-спостерігачем у Полтавській гравіметричній обсерваторії АН УРСР. Після закінчення в 1965 р. аспірантури Головної астрономічної обсерваторії НАН України (ГАО) працює в цій обсерваторії, а з 1975 р. є її директором.

Від 1976 р. Ярослав Яцків — доктор фізико-математичних наук, а з 1985 р. — академік НАН України. Про міжнародне визнання його наукового авторитету свідчить обрання Ярослава Степановича віце-президентом Міжнародної астрономічної спілки (1982–1986), президентом Комісії 19 МАС «Обертання Землі» (1982–1986), співголовою секції Міжнародної геодезичної асоціації, головою дирекції Міжнародної служби обертання Землі (1992–1995) та інших міжнародних наукових організацій.

Я. С. Яцків — ініціатор будівництва Високогірної спостережної бази ГАО на піку Терскол (Кавказ): найвищої в Європі астрофізичної обсерваторії, оснащеної двометровим телескопом, яка належить до Міжнародного центру астрономічних і медико-екологічних досліджень. Брав активну участь у підготовці та виконанні космічних програм ВЕГА, СОПРОГ, ФОБОС, МАРС, організації космічних досліджень АН УРСР (1986–1992).

Сьогодні Ярослав Яцків координує наукові космічні дослідження нашої держави як член Президії НАН України (з 1998 р.). Цьому сприяє діяльність Української астрономічної асоціації (УАА), ініціатором створення (1991) та незмінним президентом якої є Ярослав Степанович. Під його керівництвом в Україні створена та функціонує й мережа станцій Міжнародної служби обертання Землі.

У 2000–2001 рр. був першим заступником міністра освіти і науки України. З 2002 р. Я. С. Яцків — голова науково-видавничої ради НАН України. Директор-організатор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України (2005).

Сфера наукових інтересів Ярослава Степановича — вивчення особливостей обертання Землі, космічна геодинаміка

та фундаментальна астрометрія. Виконав цикл досліджень із вивчення так званих вільного та вимушеного рухів полюсів планети Земля, вперше визначив новий тип вільної добової нутації Землі. Був ініціатором і виконавцем наукової роботи з визначення координат полюсів Землі з 1890 до 1969 р. за даними астрономічних спостережень («київський ряд», який широко застосовують у геодезії, геофізиці, геодинаміці).

Ярослав Яцків — яскравий представник і продовжувач традицій знаної у світі наукової школи О. Орлова — Є. Федорова, пропагує та розвиває ідеї Є. Федорова з теорії нутації, важливої для визначення орієнтації осі обертання Землі у просторі. Завдяки ініціативам і наполегливості Ярослава Степановича як голови секції «Астрометрія» Астрономічної ради СРСР у 70-х рр. ХХ ст. у СРСР та Україні почали розвивати й упроваджувати у практику нові технічні засоби спостереження та визначення параметрів обертання Землі (лазерна локація штучних супутників, радіоінтерферометрія з наддовгою базою, радіотехнічні спостереження навігаційних супутників — GPS-спостереження). Запропонував нові підходи до побудови глобальної земної та небесної систем координат, керував створенням високоточних каталогів фундаментальних слабких зір і джерел космічного радіовипромінювання.

Багатогранність таланту та висока ерудиція Ярослава Яцківа відбилися в його численних наукових (понад 200) і науково-популярних працях, низці монографій. Під його керівництвом ГАО НАН України набула широкого міжнародного визнання.

Я. С. Яцків — засновник і головний редактор журналу «Кинематика і фізика небесних тел» (з 1985 р.), заступник головного редактора журналів «Космічна наука і технологія» (з 1995 р.), «Наука та інновації» (з 2005 р.), головний редактор науково-популярного журналу «Світогляд» (з 2006 р.).

Як громадський діяч, Ярослав Степанович бере участь у роботі різних міжнародних організацій. Директор Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України.

Лауреат багатьох наукових державних і міжнародних премій, зокрема Премії Європейського Союзу імені Рене Декарта за створення теорії нутації реальної моделі Землі (у складі колективу європейських учених). Повний кавалер ордена «За заслуги».

Ім'я «Яцків» має мала планета Сонячної системи № 2728.